

Toekomstbestendig binnensportaccommodaties cluster Witmarsum/Arum

Samenvatting

Dit is een inhoudelijke uitwerking van de toekomstbestendige binnen-sportaccommodaties ten behoeve van het cluster Witmarsum, Arum, Kimsward, en Pingjum, in het kader van het plan van aanpak van mei 2019 “Ruimte voor sport in Súdwest-Fryslân”. In het Mulieronderzoek van april 2018 worden deze dorpen als één cluster gezien en vanuit die indeling nader beoordeeld op maatwerk criteria voor zowel binnensportaccommodaties, de leefbaarheid van de dorpskernen, de kwaliteit van het bewegingsonderwijs ten behoeve van de basisscholen en andere gebruiksmogelijkheden.

Alleen beoordeeld op de door de gemeente wettelijk verplichte ter beschikking stelling van gymzaal capaciteit voor het bewegingsonderwijs binnen het cluster, zou één gymzaal voor de vier dorpen voldoende zijn. De kern van het Mulieronderzoek is echter dat de capaciteitsbehoefte aan binnensportaccommodaties beoordeeld wordt op meer dan enkel dit criterium, namelijk ook op het van andere sport- en gebruiksmogelijkheden. Het Mulierinstituut heeft in 2021 tevens aangegeven dat de gebruikte draagvlakcijfers onvoldoende rekening houden met verschillen in stedelijkheid en platteland gebied en adviseert daarom lokaal maatwerk te leveren.

Het resultaat daarvan is dat door en voor de dorpen binnen dit cluster als noodzakelijk én verantwoord wordt ervaren om de gymzaalcapaciteit, die in eigendom is van de gemeente, voor Witmarsum en Arum in stand te houden en op te nemen in de nieuwbouwplanning. Om te kunnen voldoen aan de toekomstbestendige duurzaamheidscriteria voor gemeentelijke gebouwen komt nieuwbouw in plaats van renovatie, zoals wordt ondersteund door HEVO onderzoek in oktober 2022.

Conclusie

Toetsing van de criteria, waaronder de leefbaarheid van de dorpen en ook van de actuele bezetting en vergelijking van het lokale gebruik met de landelijke cijfers wijzen uit dat het aanhouden en toekomstbestendig maken van de capaciteit van de binnensportaccommodaties in bezit van de gemeente voor de dorpen Witmarsum en Arum gewenst en verantwoord is.

Meer concreet betekent dit de blijvende behoefte van een ‘Gymzaalplus’ capaciteit ingericht voor bewegingsonderwijs en meervoudig breed gebruik door sport- en culturele verenigingen. Gymzaalplus wil zeggen dat de zalen ook geschikt zijn voor breder gebruik, zoals toneel en breder georganiseerde evenementen.

In de context van het gemeentelijke verduurzamingsperspectief en inzet op ontmoetingsplaatsen is een drietal planmatig te verwezenlijken toekomstscenario’s voor nieuwbouw nader uit te werken:

1. ‘Gymzaalplus’ als onderdeel van een (eveneens nieuw te bouwen) multifunctionele ontmoetingsplaats in Witmarsum en Arum.
2. ‘Gymzaalplus’ nieuw te bouwen in Witmarsum en Arum.
3. Een sportzaal in Witmarsum (wegens het grotere inwonersaantal) en een gymzaal in Arum.

Bovenstaande volgorde geeft ook de voorkeur weer vanuit beide dorpen. De uitwerking van deze scenario’s vraagt een projectaanpak voor respectievelijk eerst Witmarsum en vervolgens Arum.

Hoofdstukindeling:

1. Opdracht
2. Procesontwerp
3. Afbakening
4. Maatwerk criteria binnensportaccommodaties
5. Kans en risicoanalyse
6. Beleidskaders
7. Conclusie
8. Bijlagen

Foto: Gymnastiekvereniging V&O in gymzaal Witmarsum

1. Opdracht

De meegegeven opdracht luidde: De gemeente bezit twee gymzalen in Arum en Witmarsum, in het cluster Witmarsum, Arum, Kimsward en Pingjum. Beiden dateren uit de jaren '60. Op termijn zijn keuzes over de toekomst onvermijdelijk (onderhoud/ investeringen). Wat zijn de opties voor toekomstbestendige sport- en beweeg- en ontmoetingsvoorzieningen in dit gebied? De opdracht geeft ruimte om die opties met elkaar uit te werken.

2. Procesontwerp

De onderstaande stappen zijn leidraad geweest om het proces naar gedragen besluitvorming te sturen.

De aanpak

De opdracht is als een proces benaderd en dat betekent dat het eindresultaat een kijkrichting voor de inrichting van de binnensportaccommodaties in het betreffende cluster.

Het eindresultaat zijn twee scenario's waaruit een keuze gemaakt kan worden door de gemeenteraad. Er heeft zich een voorkeuroptie ontwikkeld vanuit het cluster. De aanpak is als aftrap besproken met vertegenwoordigers van de betreffende dorpen op 22 juni 2021.

De procesorganisatie

Opdrachtgever

Bauke Dam

René de Vries (bij de start)

Bestuurlijk, Wethouder met portefeuille Sport

Ambtelijk, Manager Cultuur en Sport, linking pin naar Sociaal domein

Procesverantwoordelijke

Natasja Lavric, procesregisseur Ambtelijk, Adviseur Sport, linking pin naar Manager Cultuur en Sport

Procesgroep

Paul van Steijn

Sonja van Kan

Klaas Hibma

Steven Akker

Wilco Sijtsma

Sjors Epkema

Geert Akkerman

Dorpsbelang Witmarsum

Bestuur Piers Stee Kimsward

Dorpsbelangen Kimsward

Dorpshuis Pingjum

Dorpshuis Pingjum

Dorpsbelang Arum

Dorpsbelang Arum

Uitvoerende werkgroep

Natasja Lavric

Pieter van der Zee

Jac Konig

Jolanda Wagenaar

Peter Bosma

Evelien Galema-Bolland

Voorzitter

Dorpsbelang Witmarsum

Adviseur Witmarsum

Arum vanuit gymnastiek

Vertegenwoordiger Arum

Ambtelijk administratief

De werkgroep was bevoegd om deskundigen en (ambtelijke) adviseurs op gebied van communicatie, financiën, sport, sportaccommodaties, planologie, wet- en regelgeving in te zetten. Hiertoe is gebruik gemaakt door de inzet van:

- Björn Schadenberg, Mulierinstituut, medeauteur van het Mulier onderzoek 'Ruimte voor sport in Súdwest Fryslân', april 2018. Voor de juiste interpretatie van het onderzoek;
- J. Foole HEVO B.V. onderzoek naar de staat van de gymzalen in Witmarsum en Arum, zie rapport 'Afweging renovatie of nieuwbouw Drie sportaccommodaties Súdwest-Fryslân', d.d.25 oktober 2022 en de daarvoor uitgevoerde quickscans;
- Frank van den Broek, Sesamacademie, voor de consistentie van dit rapport.

De bijeenkomsten van de proces - en werkgroep vonden plaats op:

- juli 2021, vorm en inhoud van procesontwerp besproken en eerste begrippenkaders bepaald. Stap 7 in schema.
- juli 2021, eerste concept 'procesontwerp'.
- Augustus/september 2021, procesontwerp voorgelegd (Procesontwerp Toekomstbestendig sportaccommodaties.ppt) aan opdrachtgevers, resulterend in de aanpassing van de gemeentelijke programmabegroting 2022 met het definitief laten vervallen van de bezuiniging voor de gymzalen in het cluster.
- Loop van 2022, werkgroep uitgebreid met vertegenwoordigers uit Arum. Starten en laten uitvoeren van onderzoek naar de haalbaarheid van de scenario's 'renovatie' en 'nieuwbouw' van de gymzalen van Witmarsum en Arum door onderzoeksbureau HEVO (Hevo 1722001-0011_v0.1-Afweging renovatie of nieuwbouw).
- November 2022, opstart werkgroep uitwerken scenario's Witmarsum MFC en/of gymzaal(+), door vertegenwoordigers van Dorpsbelang Witmarsum samen met adviseurs van de Sesam Academie.
- Maart 2023, clusteruitkomst voorgelegd aan procesgroep waarin de vertegenwoordigers van de dorpen.
- Maart/april 2023, terugkoppeling naar opdrachtgevers en eindpresentatie van plan(nen) naar de gemeenteraad. Evaluatie van het proces. Inbreng in het bestuurlijke proces. Zie schema in figuur hiernaast.

3. Afbakening

Leidend is de overeengekomen afbakening in het Plan van Aanpak Mulier onderzoek, O19.000788, d.d. 6 mei 2019 en Actieve informatie aan raad O19.000789, d.d. 21 mei 2019.

In dit ontwerp voor het cluster Witmarsum-Arum, met de dorpen Witmarsum, Arum, Kimswerd en Pingjum zijn daarbij ter afbakening aan de orde:

- Het Mulier onderzoek is gericht op sportaccommodaties. Het gaat hier om gemeentelijke sportaccommodaties en niet om andere (particuliere) sportaccommodaties. Een aantal gymzalen is in eigendom van schoolbesturen of dorpsbelangen.

Dit punt is relevant voor dit onderzoek omdat alleen Witmarsum en Arum gemeentelijke sportaccommodaties zijn. De scenario's hebben daarmee geen betrekking op Kimswerd en Pingjum, anders dan dat zij meegenomen worden in het capaciteit aanbod binnen het cluster.

- Zaken welke niet specifiek met sportaccommodaties te maken hebben. Te denken valt aan interne kwesties van verenigingen en stichtingen zoals financiële problemen of het vinden van bestuursleden en/of vrijwilligers. Fusies en samenwerkingen tussen verenigingen worden bij de uitwerking betrokken indien zij gevolgen hebben voor de desbetreffende binnensportaccommodatie(s).

Dit punt is relevant voor de afbakening van dit onderzoek. Zo vallen de financiële problemen van MFC Pier' Stee Kimswerd niet als op te lossen zaak binnen dit proces. Deze zijn overigens naar verluid inmiddels separaat opgelost.

- **Voortgangsrapportage “Ruimte voor sport in Súdwest-Fryslân” (Mulier)**, Nynke den Heijer, bijlage bij Collegebesluit C21.000397 en Actieve informatie raad BIJ.304270 d.d. 29 juni 2021. Daaruit het volgende citaat:
 - Ambities en eigendomspositie gemeente
In de uitwerking van het Mulier-rapport blijkt dat de gemeente op het gebied van binnensport een geringe eigendomspositie heeft. Van de gymzalen zijn er 18 van de 46 (nog geen 40%) in (juridisch) eigendom bij de gemeente. Bij sportzalen zijn dit er drie van de vijf (60%) en van de sporthallen zes van de acht (75%). Wanneer het Mulier instituut spreekt over overschotten, dan betreft dit ook de sportaccommodaties van anderen (bijvoorbeeld scholen en stichtingen), terwijl de gemeente daar geen of geringe zeggenschap over heeft. Tegelijk heeft de gemeente de ambitie om de meest vitale en gezonde gemeente te zijn (preventieakkoord). In dit licht is het niet direct logisch om de reeds beschikbare sport- en beweegruimte af te stoten. De verwachtingen die ontstaan zijn rondom het Mulier-rapport en eventuele overschotten aan (binnen)sport- en beweegruimte vragen om nuancering en bijstelling van de verwachting.

De binnensportaccommodaties in het cluster Witmarsum-Arum betreffen de volgende zalen:

- Witmarsum gymzaal in eigendom en beheer van de gemeente SWF;
- Arum gymzaal in eigendom en beheer van de gemeente SWF;
- Kimsward gymzaal in eigendom en beheer van stichting MFC Piers' Stee;
- Pingjum zaal (kleiner dan gymzaal) in Dorpshuis De Nije Bân in eigendom en beheer van Stichting Dorpshuis Pingjum.

4. *Maatwerk criteria binnensportaccommodaties*

Aanvankelijk leek het Mulieronderzoek van april 2018 voor de gemeente Súdwest-Fryslân heldere richtlijnen te geven in de landelijke verhoudingen tussen vraag naar en aanbod van binnensportaccommodaties en die van de eigen gemeente daarmee te vergelijken. De richtlijnen waarmee de behoefte aan ruimte voor de zaalsport werd bepaald, betroffen draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen en gebruiksrichtlijnen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF.

De draagvlakcijfers stellen dat bij een bepaalde bevolkingsomvang voldoende behoefte bestaat voor een bepaald type binnensportaccommodatie te benutten voor sport *naast* het bewegingsonderwijs. Deze draagvlakcijfers zijn gebruikt in het Mulieronderzoek van april 2018.

Het Mulierinstituut heeft echter aangegeven dat de draagvlakcijfers onvoldoende rekening houden met verschillen in stedelijkheid en platteland gebied (webbericht 20 april 2021, n.a.v. het december 2020 rapport ‘Binnensportaccommodaties in Nederland: aanbod, gebruik en planning van sporthallen, sportzalen en gymzalen’). Zij concludeerden dat deze daarom niet langer leidend dienen te zijn. Met als conclusie op pagina 42: “(...)Uit dit rapport volgen voldoende aanleidingen om te constateren dat de planning van binnensportaccommodaties, meer dan van buitensportaccommodaties, lokaal maatwerk vergt. (...)”

Rekening houdend met de toekomstbestendigheid van gemeentelijk onroerend goed zijn we tot de volgende maatwerk criteria voor de lokale invulling gekomen. En hebben we deze dan ook toegepast op de toekomstscenario's voor de binnensportaccommodaties specifiek voor de dorpen in het cluster met de dorpen Witmarsum, Arum, Kimsward en Pingjum:

- Demografische ontwikkeling.
- Leefbaarheid.
- Primair onderwijs.
- Vraag en aanbod.
- Daadwerkelijke bezetting.
- Kwaliteitseisen.
- Duurzaamheid op gebied van bouw, energiegebruik en exploitatie.
- Financiële consequenties.
- Samenvatting criteria.

De uitwerking van de maatwerkcriteria geeft voor het cluster de volgende uitkomsten.

Demografische ontwikkeling

In Nederland is volgens het CBS tot en met 2030 een verschuiving te zien naar meer ouderen en minder jongeren en globaal een geringe daling van de bevolking. In het Mulieronderzoek van april 2018 is dit meegenomen met als resultaat op pag. 48: “De bevolkingsontwikkeling in de clusters is dusdanig gering, dat in de (afgeronde) behoefte aan binnensportaccommodaties geen verschuivingen zullen plaatsvinden.”

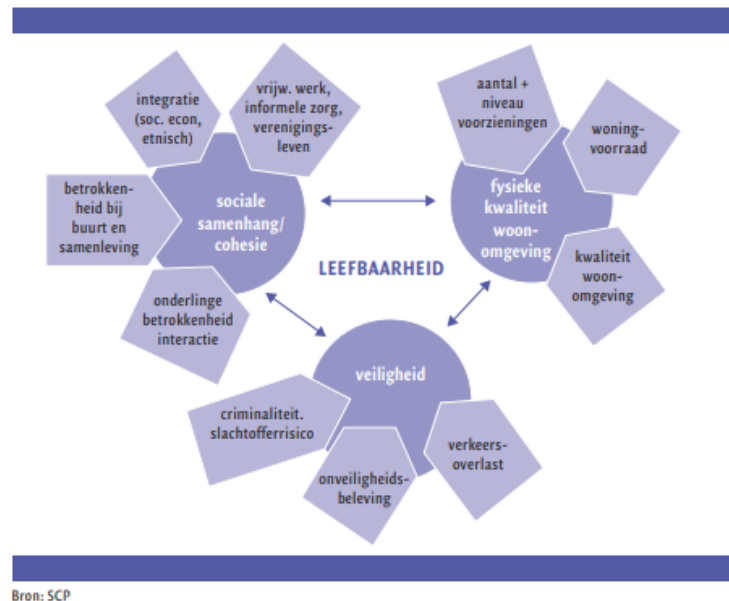
Leefbaarheid

Het Sociaal Cultureel Planbureau definieert leefbaarheid als de samenhang van sociale cohesie, veiligheid en de fysieke kwaliteit van de woonomgeving, zie afbeelding hieronder.

De sociale cohesie wordt met name bepaald door de scholen, kinderopvang, het netwerk van zorg en de vrije tijds besteding in het verenigingsleven van sport en cultuur.

De fysieke kwaliteit van de woonomgeving faciliteert de sociale cohesie en veiligheid, waarbij het woningbestand en de beschikbaarheid en bereikbaarheid van scholen, winkels, sport- en culturele accommodaties en infrastructuur een belangrijke rol spelen. Of het hebben van al deze faciliteiten, voor de leefbaarheid een essentieel belang is, is daarbij niet specifiek onderzocht, maar wordt in het dorp wel zo ervaren.

Figuur 1.1 De verschillende elementen van leefbaarheid die in de studie worden onderzocht

Bron: SCP

Een markant voorbeeld hiervan was dat de aanvankelijk in 2019 voorgenomen ombuiging/afstoting van de gymzalen in Witmarsum en Arum voor de gemeentelijke programmabegroting 2020 in grote mate de dorpsgemeenschappen mobiliseerde. Ook de basisscholen gingen actief mee in het verweer om de bestaande gymzalen te behouden en ook voor meer doeleinden te benutten. De gemeenteraad nam daarop het besluit de voorgenomen ombuiging op te schorten en eerst de behoefte met de dorpen nader uit te laten werken.

Voor de betrokken dorpen in het cluster hebben we gekeken naar het verloop van de bevolking tussen 2019 en 2022 in de verschillende dorpskernen, zie de figuur hiernaast. We zien dat de dorpskernen met een hogere kwaliteit aan voorzieningen geen of een lager verloop hebben. Dat is op zich wellicht nog geen bewezen correlatie, maar lijkt niet onaannemelijk. Het sluiten van de scholen en verdwijnen van de winkels is veelal de eerste indicatie van een verhoogd risico voor de leefbaarheid.

Inwonertal	2022	2019	verloop	opmerking
Witmarsum	1780	1775	0,3%	
Arum	1020	1045	-2,4%	
Kimswerd	535	565	-5,3%	school dicht 2016
Pingjum	585	590	-0,8%	
Totaal cluster kernen	3920	3975	-1,4%	
Schettens	250	275	-9,1%	school dicht 2018
Wons	275	295	-6,8%	school dicht 2015
Zurich	190	195	-2,6%	school dicht 1996
Schraard	145	160	-9,4%	school dicht 1985
Totaal omliggend	860	925	-7,0%	
Totaal cluster	4780	4900	-2,4%	

Primair onderwijs

De gemeente is wettelijk verplicht tot het beschikbaar stellen en houden van faciliteiten tot het geven en volgen van bewegingsonderwijs, bij voorkeur binnen de eigen dorpskern of wijk.

- In Witmarsum zijn twee basisscholen onder één dak: OBS de Utskoat en CBS De Bonkelder, met samen 180 kinderen, die gebruik maken van de gymzaal voor het bewegingsonderwijs in de Meester de Vriesstraat. Prognose aantal leerlingen: 135 in 2030.
- In Arum bouwt de ontmoetingschool De Oanrin een nieuw schoolgebouw ter vervanging van de twee huidige schoolgebouwen van v/h OBS De Opslach en v/h CBS De Hoekstien. De oplevering is gepland in oktober 2023. In het nieuwe schoolgebouw krijgt ook de kinderopvang een plek. Het gebouw komt aan het sportveld naast de huidige gymzaal. Prognose aantal leerlingen: 105 en 90 in 2030.
- In Pingjum heeft OBS it Leech een onderkomen in het Dorpshuis De Nije Bân. Daar is ook een zaal waar gegymd wordt en die meervoudig gebruikt wordt. Deze zaal voldoet niet aan de gestelde normen voor een gymzaal. De school zelf heeft voor haar continuïteit qua geprognosticeerd leerlingaantal van 26 en 22 in 2030 te maken met dreiging van de ondergrens.
- In Kimsward is het basisonderwijs na het schooljaar 2015-2016 verdwenen. De voormalige OBS Marnewier maakte voor het bewegingsonderwijs gebruik van MFC Piers' Stee.

Alleen beoordeeld op de door de gemeente wettelijk ter beschikking te stellen faciliteiten voor het bewegingsonderwijs in het cluster, zou één gymzaal voor de vier dorpen voldoende zijn. Hierdoor zouden de twee in het bezit van de gemeente zijnde gymzalen in Witmarsum en Arum, af kunnen worden gestoten (programmabegroting 2020).

Dit zou betekenen dat de kinderen uit Witmarsum en Arum naar Kimsward moeten worden vervoerd met substantiële kosten voor de gemeente en ten nadele van de leertijd binnen en kwaliteit van het basisonderwijs. De kosten bleken hoger uit te vallen dan de in te boeken besparing. De ombuiging/bezuiniging door afstoting van de gymzalen Witmarsum en Arum is daarom op voorspraak van B&W in 2021 door de gemeenteraad uit de programmabegroting 2022 geschrapt.

Belangrijk daarbij is evenwel dat de gymzalen niet alleen voor bewegingsonderwijs, maar ook als faciliteit voor sport- en andere verenigingen gebruikt worden. De kern van het Mulieronderzoek is dat de capaciteitsbehoefte voor binnensport beoordeeld wordt op het integrale gebruik voor bewegingsonderwijs, samen met andere sport- en gebruiksmogelijkheden, terug te vinden in de criteria vraag en aanbod en de daadwerkelijke en potentiële bezetting van de zalen.

Vraag en aanbod

De voor de vaststelling van de vraag en het aanbod in het Mulieronderzoek gebruikte 'draagvlakcijfers' zijn zoals eerder gesteld niet langer leidend, maar dat neemt niet weg dat het zinvol blijft deze cijfers, zoals in het Mulieronderzoek van april 2018 gepresenteerd, nader te beschouwen. In dit Mulieronderzoek zien we hierover in tabel 5.4 t/m 5.6 de 'Vraag-aanbodanalyse sporthallen/sportzalen/gymzalen Súdwest-Fryslân', per cluster 2016, 2020 en 2030. Zie bijlage 1 voor de drie tabellen en de interpretatie daarvan.

NB: voor het vergelijken van sportaccommodaties wordt gewerkt met zaaldelen, waarbij een gymzaal voor één zaaldeel telt, een sportzaal voor twee zaaldelen en een sporthal voor drie zaaldelen.

Daarbij dient nog aangetekend te worden dat de zaal in Pingjum ten onrechte als gymzaal geteld is, die voldoet namelijk niet aan de gymzaalnorm (zie gemeentelijke 'Gegevens cluster Witmarsum-Arum' d.d. november 2020).

Het bestaande aantal zaaldelen (aanbod) in het cluster is daarmee drie. De genoemde tabellen geven opgeteld aan dat er qua behoefte (vraag) vijf zaaldelen nodig is, wat het te kort van het aantal zaaldelen op twee doet uitkomen. De tabellen geven daarmee aan dat er concrete ruimte is voor een sportzaal ter vervanging van één van de twee gymzalen in Witmarsum of Arum, met behoud van de andere gymzaal en die van Kimsward.

Hierbij dient opgemerkt dat in het rapport van het Mulieronderzoek per accommodatie type gewerkt is met de afgeronde cijfers. De exacte draagvlakcijfers gekoppeld aan de 4780 inwoners van het cluster geven het volgende meer genuanceerde beeld voor de berekeningen van de vraag en het bestaande aanbod.

Draagvlakcijfers	zaaldelen	Bewoners		Cluster W-A	4.780	afgerond	bestaand
		minimaal	maximaal				
Sporthal	3	15.000	20.000	0,7	1,0	1	0
Sportzaal	2	10.000	12.000	0,8	1,0	1	0
Gymzaal	1	3.000		1,6	1,6	2	3
Zaaldelen totaal				3,1	3,6	4	3

We zien op basis van de exacte draagvlakcijfers in het cluster een aantal van afgerond vier zaaldelen. Op basis van deze berekening kun je nog steeds stellen dat met vier zaaldelen voor dit cluster, deze ingezet kunnen worden als één sportzaal en twee gymzalen. Qua bevolkingsaantallen is het daarbij reëel om uit te gaan van een sportzaal in Witmarsum en een gymzaal in Arum en Kimsward.

Met een sportzaalfunctionaliteit in dit cluster wordt daarmee in ‘de behoefte’ voorzien. Het voordeel is dat er planning technisch gezien geen keuzeproblemen komen als alle gebruiksopties ingepast moeten worden. Voor het gebruik in competitieverband is een sportzaal ook beter in te richten dan een gymzaal.

Daarbij stellen de dorpen zich de vraag of de extra gebruikscapaciteit van een sportzaal ten opzichte van een gymzaal wenselijk of noodzakelijk is. Immers een toename van het sporten in competitieverband valt niet op voorhand te verwachten. De vraag is tevens of de extra exploitatielasten opwegen tegen de extra capaciteit. Dat is de reden geweest om vanuit Witmarsum en Arum, de behoefte aan binnensportaccommodatie bij voorkeur te willen vertalen in twee uitgebreide gymzalen (gymzalenplus) als alternatief.

Daadwerkelijke bezetting

De daadwerkelijke bezetting van accommodaties in Súdwest Fryslân is te vinden in het Mulieronderzoek tabel 5.12 Standaardweekgebruik.

Daarbij komen de gemeentelijke zalen van Witmarsum en Arum uit op elk een standaardweekgebruik van 31 uren, wat boven het gemeentelijke en landelijke gemiddelde ligt van 27 uren. Voor de maatwerkuitwerking adviseert het Mulierinstituut met name te kijken naar de behoefte op basis van toepassing voor de verschillende gebruiksmogelijkheden. Zie bijlage zoals voor Witmarsum geïnventariseerd.

Kwaliteitseisen

Bij de inrichting van de accommodatie moet worden rekening gehouden met benutting door verschillende typen sport, met voldoende flexibiliteit voor verschillende gebruiksfuncties. Een gebruik dat breder is dan bewegingsonderwijs voor primair onderwijs, namelijk met gebruiksmogelijkheden in duurzaam verenigingsverband, voor structurele sport of oefenactiviteiten en kortstondige evenementen.

Met een inrichting conform de adviesnormen van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO), zie KVLO LO magazine van januari en maart 2022. De KVLO-aanbevelingen voor een optimaal te benutten gymzaal zijn ten minste 26 x 15,4 meter, met een obstakelvrije hoogte van ten minste 7,0 meter. Voor Witmarsum en Arum geldt dat die ook in te richten is voor activiteiten als toneel, evenementen en een muur voor Wall-ball (indoor kaatsen). Zie de bijlage voor de samen met de verenigingen en instanties besproken opties voor gebruik van de zaal in Witmarsum.

Duurzaamheid

De toekomstbestendigheid wordt mede bepaald door de duurzaamheidseisen op gebied van bouw, energiegebruik en exploitatie. Uit het rapport van 30 mei 2022 ‘Verduurzaming Súdwest-Fryslân’ van ABC Nova is af te lezen, dat met inachtneming van de daarin opgenomen duurzaamheidsmaatregelen, de kosten voor renovatie even hoog zijn als het realiseren van nieuwbouw. Reden waarom adviesbureau HEVO vaststelde dat nieuwbouw van een gymzaal te verkiezen is boven renovatie van de bestaande. Bij nieuwbouw moeten we uitgaan van de in december 2022 door de EU vastgestelde normen voor wat betreft het verduurzamen en toekomstbestendig maken van gebouwen.

Financiële consequenties

De consequenties van een te kiezen scenario betreffen de kosten van rente- en afschrijving van nieuwbouw, de exploitatie en het onderhoud alsmede de investeringskosten bij vervanging van de beweeg- en sportmiddelen. Het mag duidelijk zijn dat de kosten in een scenario met twee nieuwe gymzalen lager uitvallen dan die in een scenario van een sportzaal en een gymzaal. De financiële consequenties dienen projectmatig met procesaansturing vanuit de gemeente nader uitgewerkt te worden.

Samenvatting maatwerk criteria

Samengevat geven de criteria voor het maatwerk aan dat, als we de behoefte binnen het cluster voor de vier kernen Witmarsum, Arum, Kimsward en Pingjum nader beoordelen op doelmatigheid voor het bewegingsonderwijs, sport- en ander gebruik als ontmoetingsplaats, een meervoudig gebruik van elk een zaal per dorp als van primair belang ervaren wordt.

Hierin wordt voor Kimsward en Pingjum al voorzien met behulp van de daar beschikbare zalen in hun privaat beheerde multifunctionele centra. Voor Witmarsum en Arum wordt in dat belang thans niet voorzien door de beperkingen die de huidige gymzalen opleveren: voor beide dorpen vraagt dit om nieuwbouw met een zodanige inrichting dat tevens beantwoord wordt aan de behoefte aan meervoudig ander gebruik, zoals toneel en breder georganiseerde evenementen: de gymzaalplus.

5. Kans en risicoanalyse

Kans

Combineerbaarheid met behoefte aan ontmoetingsplaats

Voor Witmarsum is een initiatief opgepakt voor het ontwikkelen van een ontmoetingsplaats: een multifunctioneel gebouw voor zowel de dorpshuisfunctie als de gymzaalplus. Deze gymzaalplus is qua formaat gelijk aan een gymzaal met één sportveld, maar is zo ingericht dat er ook brede dorpsactiviteiten in kunnen plaats kunnen vinden, zoals toneel, musical, sinterklaasviering, ljochtkuier, stemlokaal, inentlocatie.

Voor Arum speelt dat mogelijk ook op moment dat Herberg de Gekroonde Leeuw zijn openbare functie als dorpshuis niet langer kan continueren. Om die reden wacht Dorpsbelang Arum eerst die ontwikkeling af voordat ingezet wordt op de mogelijke nieuwbouw van een gymzaalplus, dan wel, gelijk het initiatief van Witmarsum, voor een combi-bouwplan.

Risico's

- De eerdere frustratie in de dorpen over de voorgenomen plannen in 2019 voor afstoting van de gymzalen, vraagt in het belang van betrokkenen om met een schone lei door te kunnen gaan.
- De toekomstbestendigheid van de huidige basisschool gebouwen. Schoolgebouwen gaan gemiddeld 70 jaar mee:
 - Witmarsum, basisscholen zijn in 1996 gebouwd, de gymzaal dateert uit de jaren zestig; de gymzaalvervanging is niet te koppelen aan nieuwbouw van de scholen, wel kan nieuwbouw gekoppeld worden aan het initiatief voor de bouw van een dorpshuis.
 - Arum, de basisschool wordt in 2023 nieuw gebouwd opgeleverd, de gymzaal komt uit de jaren zestig. Ook hier is koppeling niet mogelijk en kunnen nieuwbouwplannen mogelijk wel gekoppeld worden aan dorpshuisplannen als de Herberg zou moeten sluiten.

6. Beleidskaders

De beleidskaders zijn:

- Wet op Primair Onderwijs: het faciliteren van beweegonderwijs
- Strategische visie op gemeentelijke vastgoed 2020
- Europees beleid, energieneutraal in 2050
- Verduurzaming SWF: Portefeuilleroutekaart maatschappelijk vastgoed
- Coalitieakkoord 2022-2026
- De raad heeft beleid (svrijheid) als het gaat om ondersteuning en faciliteren van sportaccommodaties en ontmoetingsruimtes.

Global goals in het kader sport en bewegen
SDG - 03 Goede Gezondheid en Welzijn
SDG - 04 Kwaliteitsonderwijs
SDG - 11 Duurzame steden en gemeenschappen
SDG - 17 Partnerschap om doelstellingen te bereiken

7. Conclusie

Toetsing van de criteria, waaronder de leefbaarheid van de dorpen en ook van de actuele bezetting en vergelijking van het lokale gebruik met de landelijke cijfers wijzen uit dat het aanhouden en toekomstbestendig maken van de capaciteit van de binnensportaccommodaties in bezit van de gemeente voor de dorpen Witmarsum en Arum gewenst en verantwoord is.

Meer concreet betekent dit de blijvende behoefte van een 'Gymzaalplus' capaciteit ingericht voor bewegingsonderwijs en meervoudig breed gebruik door sport- en culturele verenigingen. Gymzaalplus wil zeggen dat de zalen ook geschikt zijn voor breder gebruik, zoals toneel en breder georganiseerde evenementen.

In de context van het gemeentelijke verduurzamingsperspectief en inzet op ontmoetingsplaatsen is een drietal planmatig te verwezenlijken toekomstscenario's voor nieuwbouw nader uit te werken:

1. 'Gymzaalplus' als onderdeel van een (eveneens nieuw te bouwen) multifunctionele ontmoetingsplaats in Witmarsum en Arum.
2. 'Gymzaalplus' nieuw te bouwen in Witmarsum en Arum.
3. Een sportzaal in Witmarsum (wegens het grotere inwonersaantal) en een gymzaal in Arum.

Bovenstaande volgorde geeft ook de voorkeur weer vanuit beide dorpen. De uitwerking van deze scenario's vraagt een projectaanpak voor respectievelijk eerst Witmarsum en vervolgens Arum.

8. Bijlagen

Bijlagen in dit document

1. Begrippenkaders binnensportaccommodaties, uit Mulieronderzoek, april 2018
2. Gebruiksopties van de zaal in Witmarsum, dorpsbelang en verenigingen, oktober 2019
3. Gegevens cluster Witmarsum-Arum, gemeente Súdwest Fryslân, november 2020
4. Processtappen tot nu toe

Bijlage separaat

1. Afweging renovatie of nieuwbouw Drie sportaccommodaties Súdwest-Fryslân, J. Foole, d.d. 25 oktober 2022, HEVO B.V.

BIJLAGE 1

Begrippenkaders

Er zijn voor het bepalen van de behoefte aan accommodaties meerdere toetsingscriteria met verschillende uitkomsten afhankelijk van focus op één van de aspecten. Gevraagd wordt echter een integrale kijk. Samengevat:

- Bewegingsonderwijs, met de wettelijke taakstelling en de gemeentelijke verordening (dat wat we als samenleving vastgesteld hebben dat *moet*)
- Sportgebruik met opsplitsing in sporthallen (drie zaaleenheden), sportzalen (twee zaaleenheden) en gymzalen (één zaaleenheid), waarbij de keuze gebaseerd wordt op vraag- en aanbod en de functionaliteit van het gebruik, bijv. wedstrijd- of type sportvereisten: dat wat *wenselijk* is qua vraag- en aanbod en vergeleken kan worden met het voorzieningspeil van andere gemeenten in NL-zie Mulieronderzoek april 2018 en website <http://sportopdekaart.nl/>
- Aanvullend gebruik, al of niet met aanpassingen van de accommodatie (gebruik indien *wenselijk/profijtelijk voor de dekking* van de kosten van de exploitatie)
- Multifunctioneel gebruik: combinatie van sport-, cultuur- en dorpshuisfunctie (kijkrichting gemeente is daarbij een geprivatiseerde *op haalbaarheid getoetste exploitatie*)

Binnensportaccommodaties, indeling in sporthallen, sportzalen en gymzalen. Zie bijlage voor afmetingen, toepassing voorbeelden en bezettingscijfers. Sporthal heeft drie sportvelden, een sportzaal twee en een gymzaal één.

Typen binnensportaccommodaties volgens Mulier instituut en gebruiksuren

Type	Sportvloerafmeting	Hoogte	Sporten
Gymzaal	21 bij 12 meter	5 meter	Gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek/turnen en tafeltennis
Gymzaal	21 bij 12 meter	7 meter	Gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek/turnen, tafeltennis, badminton en volleybal
Sportzaal	28 bij 22 meter	7 meter	Gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek/turnen, tafeltennis, badminton, basketbal en volleybal
Sporthal	≥ 44 bij ≥ 24 meter	7 meter	Gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek/turnen, tafeltennis, badminton, basketbal, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal

Toelichting 1: In de tabel zijn de meest voorkomende afmetingen van sporthallen, sportzalen en gymzalen opgenomen. Voor een compleet overzicht van de mogelijke afmetingen verwijzen wij naar het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF (Ariens et al., 2008).

Toelichting 2: De lijst van sporten die in een type binnensportaccommodatie kan worden beoefend, is niet uitputtend.

Sportzalen en gymzalen voldoen niet aan de afmetingseisen om competities van de zaalsporten (en veldsporten die een zaalcompetitie hebben) te accommoderen.

In 2022 heeft de KVLO nieuwe inrichtingsnormen afmetingen ontwikkeld voor de gymzalen.

Bezetting, jaar- en weekgebruik. Volgens het Mulier instituut geldt voor sportzalen: Het gemiddelde jaargebruik van sport- en gymzalen bedraagt respectievelijk circa 1.600 en 1.400 uur. In tegenstelling tot sporthallen en sportzalen worden de meeste gymzalen overwegend voor het bewegingsonderwijs gebruikt. Het jaargebruik voor gymzalen gerekend over 52 weken per jaar is gemiddeld 27 uur per week.

In de onderstaande tabellen uit het Mulieronderzoek van april 2018 wordt voor de bepaling van 'vraag en aanbod' van binnensportaccommodaties in de gemeente SWF gewerkt met afgeronde cijfers voor sporthallen, sportzalen en gymzalen, onderverdeeld in clusters. Het cluster Witmarsum-Arum betreft de dorpen Witmarsum, Arum, Kimswerd en Pingjum, als dorpen met sportaccommodaties.

Tabel 5.4 Vraag-aanbodanalyse sporthallen Súdwest-Fryslân, per cluster 2016, 2020 en 2030

Cluster	Aanbod	Behoeftte			Overshot (+)/tekort (-)		
		2016	2020	2030	2016	2020	2030
Rond Bolsward	-	-	-	-	-	-	-
Bolsward	1	1	1	1	-	-	-
Heeg-Woudsend	-	1	1	1	-1	-1	-1
Koudum-Stavoren	1	-/1	-/1	-/1	+1/-	+1/-	+1/-
Littenseradiel	1	-/1	-/1	-/1	+1/-	+1/-	+1/-
Makkum	1	-/1	-/1	-/1	+1/-	+1/-	+1/-
Scharnegoutum	-	-	-	-	-	-	-
Rond Sneek	-	1	1	1	-1	-1	-1
Sneek	3	2	2	2	+1	+1	+1
Witmarsum-Arum	-	-/1	-/1	-/1	-/-1	-/-1	-/-1
Workum-Hindeloopen	1	1	1	1	-	-	-

Tabel 5.5 Vraag-aanbodanalyse sportzalen Súdwest-Fryslân, per cluster, 2016, 2020 en 2030

Cluster	Aanbod	Behoeftte			Overshot (+)/tekort (-)		
		2016	2020	2030	2016	2020	2030
Rond Bolsward	-	-	-	-	-	-	-
Bolsward	1	1	1	1	-	-	-
Heeg-Woudsend	1	1	1	1	-	-	-
Koudum-Stavoren	-	1	1	1	-1	-1	-1
Littenseradiel	-	1	1	1	-1	-1	-1
Makkum	-	1	1	1	-1	-1	-1
Scharnegoutum	1	1	1	1	-	-	-
Rond Sneek	1	1	1	1	-	-	-
Sneek	-	3	3	3	-3	-3	-3
Witmarsum-Arum	-	1	1	1	-1	-1	-1
Workum-Hindeloopen	-	1	1	1	-1	-1	-1

Tabel 5.6 Vraag-aanbodanalyse gymzalen Súdwest-Fryslân, per cluster, 2016, 2020 en 2030

Cluster	Aanbod	Behoeftte			Overshot (+)/tekort (-)		
		2016	2020	2030	2016	2020	2030
Rond Bolsward	2	1	1	1	+1	+1	+1
Bolsward	2	3	3	3	-1	-1	-1
Heeg-Woudsend	3	2	2	2	+1	+1	+1
Koudum-Stavoren	3	2	2	2	+1	+1	+1
Littenseradiel	1	2	2	2	-1	-1	-1
Makkum	-	2	2	2	-2	-2	-2
Scharnegoutum	2	1	1	1	+1	+1	+1
Rond Sneek	3	2	2	2	+1	+1	+1
Sneek	22	10	10	10	+12	+12	+12
Witmarsum-Arum	4	2	2	2	+2	+2	+2
Workum-Hindeloopen	3	2	2	2	+1	+1	+1

NB: Voor het lezen van de drie tabellen is van belang om te onderkennen dat alle drie de tabellen een eigen rekeneenheid hebben, resp. de aantallen voor sporthal, sportzaal en gymzaal. De drie tabellen samen (niet als zodanig weergegeven) geven de totalen per cluster. Voor het optellen van de drie typen zalen geldt een gymzaal voor één zaaldel, een sportzaal voor twee zaaldelen en een sporthal voor drie zaaldelen.

Voor het cluster Witmarsum-Arum lezen we daar uit af dat er een aanbod is van vier gymzalen, lees vier zaaldelen en in 2030 'twee gymzalen te veel (+2)' zouden zijn in dit cluster, één sportzaal (-1) te weinig, dit zijn twee zaaldelen en een deel sporthal te weinig (-/1), dit is één zaaldel. De som van deze tabel geeft omgerekend naar zaaldelen voor het cluster Witmarsum-Arum één zaaldel te weinig.

Daarbij dient nog aangetekend te worden dat de zaal in Pingjum niet voldoet aan de gymzaalnorm (zie gemeentelijke 'Gegevens cluster Witmarsum-Arum' d.d. november 2020) en derhalve niet meegeteld mag worden als gymzaal in het aanbod. Dit betekent dat we in het cluster niet een aanbod van vier, maar van drie zaaldelen hebben (in Witmarsum, Arum en Kimswerd). Met een behoefte van vijf zaaldelen geeft dit gecorrigeerd een te kort van twee zaaldelen.

In 2019 is er door de gemeente bij het opnemen van een besparingsmogelijkheid in de programmabegroting 2020 mogelijk een interpretatiefout gemaakt door voor het cluster Witmarsum-Arum alleen naar tabel 5.6 voor de gymzalen te kijken en daarin een 'te veel' van twee gymzalen te zien. Echter de behoefte, is zoals gezegd een optelling van de drie tabellen. Daarmee is toen over het hoofd gezien dat er voor het hele cluster Witmarsum-Arum niet een 'te veel', maar een te kort is aan zaaldelen capaciteit.

In de door de gemeente verzamelde gegevens van de gymzalen in het cluster, zie bijlage 3, kan met betrekking tot het daarin verklaarde begrip draagvlak inwonertal verwarring ontstaan. Het draagvlakcijfer van gymzalen is namelijk gekoppeld gekoppeld aan de behoefte vanuit de (georganiseerde) binnensport en niet aan de taakstelling voor het bewegingsonderwijs.

BIJLAGE 2

Gebruik opties van de zaal in Witmarsum

Bijeenkomst Dorpsbelang en vereniging vertegenwoordigers 23 okt 2019 bij Joost Rosier. Aanwezig: Ria Jongstra de Gearhing (namens de scholen); Remco Gaastra en Dirk Dijkstra (V&O gymnastiek); Theo de Groot (Volleybalgroep) Aimee Postuma (TCW Tennisvereniging); Betty Popma en Klaas Haitsma (Mouneboulers); Jac Konig (project Witmarsum in beweging); Pieter van der Zee, Paul van Steijn en Joost Rosier (Dorpsbelang). Met kennisgeving afwezig Doeke Schippers (SV Mulier en toekomstig MFC); Harm Jilderda (KV Pim Mulier), Doeko Visser () en Janny Yntema (Sportdorp Wytmarsum). Gebruiksmogelijkheden verbrede sportzaal.

Met een brainstorm hebben we met elkaar een aantal bestaande en nieuwe mogelijkheden ingebracht voor het gebruik van een sportzaal in Witmarsum.

Structureel gebruik bestaande uit:

- Basisscholen Utskoat en Bonkelder: gymnastiek voor groepen 3 t/m 8
- V&O gymnastiekgroepen: turnen jeugd, springgroep, heren gym, ouderen gym, freerun
- KV Mulier: kaatstraining en Wallbal
- SV Mulier: jeugdtraining
- Volleybal groep

Structureel (her-) nieuw(d) sport gebruik:

- Judo
- Badminton
- Volksdansen
- Indoor voetbal

Structureel gebruik dorpshuisfunctie in combi met kantine/bestuurskamers:

- Vrouwen van nu bijeenkomsten
- Jeugdsoos
- Vergaderingen verenigingen
- Toneel oefenen en uitvoering
- Korps oefenen en uitvoering
- Biljartclub

Incidenteel gebruik

- Merke/Pim Mulierspelen
- Oktoberfeest
- Theater project
- Sinterklaasviering
- Sprookjes feest basisscholen
- Koepelconcerten / band

BIJLAGE 3 *Gegevens cluster Witmarsum Arum*

1. Gegevens bezetting gymzalen

Gymzaal Kimsward

Bezetting gymzaal is minimaal. In de zomer staat hij leeg. In de winter oefent de kaatsvereniging in de gymzaal. Gemiddeld 1 à 2 uren per week. De gymzaal en de gymmaterialen verkeren in zeer goede staat.

Gymzaal Arum

Periode 1-9-2019 t/m 30-4-2020. Onderwijs is een heel schooljaar actief.

Dag	Uren gebruik	Soort gebruik	Afwijkend gebruik
Maandag	3 uren + 45 min 1 uren + 30 min	onderwijs gymnastiek	
Dinsdag	4 uren + 45 min	gymnastiek	
Woensdag	Geen		
Donderdag	3 uren	gymnastiek	Tot eind juni
Vrijdag	3 uren + 15 min 1 uur	onderwijs volleybal	
Zaterdag	1 uren + 30 min	kaatsen	4 x in januari
zondag			

Soort gebruik	Gemiddeld aantal uren per week
Onderwijs	7 klokuren
Gymnastiekvereniging	10 klokuren
Incidenteel per seizoen	Max 20 klokuren

Gymzaal Witmarsum

Periode 1-9-2019 t/m 30-4-2020. Onderwijs is een heel schooljaar actief.

Dag	Uren gebruik	Soort gebruik	afwijkend gebruik
Maandag	1 uur	volleybal	
Dinsdag	5 uren + 30 min 4 uren 1 uur	onderwijs gymnastiek volleybal	2 uren tot eind juni
Woensdag	2 uren + 30 min 1 uur 1 uur 1 uur	gymnastiek judo volleybal kaatsen	eerst tot december 1 okt t/m 25 maart okt t/m maart
Donderdag	5 uren + 30 min 1 uur 2 uren	onderwijs gymnastiek kaatsen	3 okt t/m 26 maart
Vrijdag	2 uren 2 uren	kaatsen gymnastiek	8 nov t/m 6 maart
Zaterdag	2 uren	voetbal	dec t/m jan (6 x)
zondag			

Soort gebruik	Gemiddeld aantal uren per week
Onderwijs	11 klokuren
gymnastiek	9,5 klokuren
volleybal	3 klokuren
Judo	1 klokuur
Kaatsen	5 klokuren
Incidenteel per seizoen	Max 20 klokuren

Gymzaal/dorpshuis Pingjum

Gedurende het seizoen van 36 weken is de bezetting gemiddeld 15 uren per week. Met uitzondering van het bewegingsonderwijs (2 uren per week) wordt de gymzaal voornamelijk in de avonduren en in de weekenden gebruikt. De gymzaal wordt ook gebruikt voor grote evenementen. Gebruik gymzaal: bewegingsonderwijs, gymnastiek, stoelgym, korps, volleybal, muurkaatsen, jeugdkaatsen, yoga, qigong, werelddans, kerk van klei, uitmarkt, bijeenkomst glasvezel, foute party, kerstmarkt, kraamfeest, verjaardagen, lasergame, toneel 3 avonden, schoolmusical, kunstroute weekend.

Kosten verenigingsgebruik Arum en Witmarsum: € 10,- per uur.

Opmerkingen buurtsportcoach over gymzaal Pingjum

De gymzaal is, volgens de buurtsportcoach, niet een volwaardige gymzaal. De afmetingen zijn kleiner en de bergruimte is niet zo groot. Er staat volgens de buurtsportcoach niet een volwaardig pakket aan materialen voor het onderwijs.

De gymvereniging is niet meer volledig actief (alleen nog de damesgroep buik-billenborst).

2. Gegevens bewegingsonderwijs

Zelf reizen bewegingsonderwijs:

Voor de groepen **3 en 4** is maximale afstand **1.1 km**. Voor de groepen **5 t/m 8** is de maximale afstand **1.7 km**. *Bron: Beleidsregel vergoeding lokalen bewegingsonderwijs voor (speciaal) onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs in de gemeente Súdwest-Fryslân.*

Afstand tussen de dorpen m.b.t zelf reizen of vervoer noodzakelijk

Dorpen	Afstand	Vervoer
Arum-Witmarsum	3.9 km	Vervoer noodzakelijk
Witmarsum-Pingjum	2.6 km	Vervoer noodzakelijk
Pingjum-Arum	4.0 km	Vervoer noodzakelijk
Arum-Kimswerd	3.1 km	Vervoer noodzakelijk
Pingjum-Kimswerd	4.9 km	Vervoer noodzakelijk
Kimswerd-Witmarsum	6.5 km	Vervoer noodzakelijk

Leerlingenaantallen

Dorp	Aantal leerlingen stand 1 oktober 2019	Prognose leerlingen 2030
Kimswerd	n.v.t	n.v.t
Arum: De Oanrin	105	90
Witmarsum: CBS De Bonkelder	106	90
Witmarsum: OBS De Utskoat	75	61
Pingjum: It Leech	26	22

Kosten vervoer bewegingsonderwijs

Vaste ritprijs voor 2020 = € 111,50.

Arum

Kosten gymnastiekvervoer bij sluiten gymlokaal Arum

6 klokuren de Oanrin = 8 lessen

8 x € 111,50 (prijs per rit) x 26 weken = € 23.192,- per schooljaar

Witmarsum

Kosten gymnastiekvervoer bij sluiten gymlokaal Witmarsum

9 klokuren De Bonkelder en De Utskoat = 12 lessen

12 x € 111,50 x 26 weken = € 34.788,- per schooljaar

Kimswerd

Geen kosten. School is gesloten.

Pingjum

Bij sluiting gymlocatie: 1,5 klokuur = 2 lessen.

2 x € 111,50 (prijs per rit) x 26 weken = € 5.798,- per schooljaar

Vanuit de verordening huisvesting is een nieuwe gymzaal in Arum niet aan de orde. Het aantal klokuren bewegingsonderwijs is te klein. Dit geldt ook voor de huidige gymzaal.

3. Gegevens sportaccommodaties

Soort sportaccommodatie	Zaaldeel	Afmetingen l x b x h	Gebruik
Gymzaal	1	22 x14 x5.5	Bewegingsonderwijs. Trainingen binnensport. Wedstrijd tafeltennis. Voor overige balsporten, gymzaal te klein of te laag voor wedstrijden.
Sportzaal	2	28 x 22 x 7	Alle binnensporten inclusief bewegingsonderwijs. Niet alle balsportwedstrijden mogelijk.
Sporthal	3	48 x 28 x 7	Alle binnensporten, inclusief wedstrijden, trainingen en bewegingsonderwijs

Ruimtebehoefte voor bewegingsonderwijs basisscholen cluster Witmarsum

Arum

Totaal aantal klokuren bewegingsonderwijs: 20 uren (7 Arum, 11 Witmarsum en 2 Pingjum).

Minimaal aantal benodigde zaaldelen: 1 (1 zaaldeel kan maximaal 26 klokuren kwijt)

Huidig aanbod zaaldeel: 4

Overschot 3 zaaldelen in cluster Witmarsum Arum.

Mulier onderzoek geeft wel aan dat er in dit cluster 1 sportzaal te weinig is.

Draagvlak inwonertal sportaccommodatie.

Een sporthal dient een draagvlak te hebben van 20.000 inwoners.
Een sportzaal een draagvlak tussen de 10.000 en 12.500 inwoners.
Een gymzaal een draagvlak van 3.000 inwoners.

Het draagvlak van gymzalen is gekoppeld aan het bewegingsonderwijs en niet zozeer de behoefte vanuit de (georganiseerde) binnensport.

Inwonertal 1 januari 2019

Witmarsum	1775
Arum	1045
Kimswerd	565
Pingjum	590
Totaal	3975

Rekening houdende met nog een aantal omliggende dorpen (1110 inwoners), komt het totaal op 5085 inwoners.

4. Kosten Gymzalen Arum en Witmarsum

Dorp	Groot onderhoud 2020 t/m 2029	Groot onderhoud per jaar	Jaarlijkse kosten* (1)	Rente en afschrijving per jaar	Gymmaterialen/vervanging en onderhoud	Totale kosten per jaar
Arum	€ 117.439,98	€ 11.744,-	€ 7.427,-	€ 8.000,-	€ 4.000,-	€ 31.171,-
Witmarsum	€ 103.740,14	€ 10.374,-	€ 3.342,-	€ 6.200,-	€ 4.000,-	€ 23.916,-

* 1. Jaarlijkse kosten gymzalen (inclusief klein onderhoud, schoonmaak, verzekeringen, belastingen).

Zijn netto bedragen zonder rente en afschrijving.

Bovengenoemde kosten zijn exclusief investeringen om de gymzalen aan de eisen van de tijd te laten voldoen.

Opgesteld door de gemeente Súdwest Fryslân, november 2020

BIJLAGE 4 Processtappen tot nu toe

Processtappen tot nu toe

- **Sport- en Bewegbeleid 2017-2020**
Voor breedtesport en topsport zijn goede sportaccommodaties van het allergrootste belang. We willen hoogwaardige, multifunctionele accommodaties: duurzaam, betaalbaar, gastvrij en aantrekkelijk voor mensen van binnen en buiten de sportverenigingen.
 - **We brengen alle sportaccommodaties in kaart en maken hierop een toekomstvisie**
 - We stimuleren multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties
 - We blijven werken aan kwaliteitsverbetering van sportaccommodaties
 - We zetten in op duurzaamheid en innovatie
- **Mulier onderzoek, “Ruimte voor sport in Súdwest-Fryslân” Een vraag aanbodanalyse van buiten- en binnensportaccommodaties in 2016, 2020 en 2030;** Mulier instituut d.d. april 2018. Het doel van het Mulier onderzoek is om inzicht te verschaffen in de afstemming tussen vraag naar en aanbod van buiten- en binnensportaccommodaties in Súdwest-Fryslân, voor nu en in de toekomst en deze verder uit te werken. Het Mulier onderzoek vormt daarom de basis om gefundeerde besluiten te nemen over investeringen in de sportruimte.
- **Plan van Aanpak Mulier onderzoek, O19.000788, d.d. 6 mei 2019 en Actieve informatie aan raad O19.000789, d.d. 21 mei 2019.** Doel van het Plan van Aanpak is een beschrijving van het proces over hoe we het Mulier onderzoek gaan uitwerken. Het gaat daarbij niet om een uitwerking van de inhoud van het Mulier onderzoek. Dit is een taak voor de werkgroepen buiten- en binnensport en de begeleidingsgroep.
- **Gesprekken met dorpsbelangen cluster Arum Witmarsum Kimsward en Pingjum in 2018 en 2019 door Simone de Graaf-Klompstra.**
- **Besluitenlijst raadsvergadering gemeente Súdwest-Fryslân, d.d. 14 november 2019.** Het aangenomen AMENDEMENT (artikel 30 RvO) | II (...) 2. Voorgesteld wordt het voorgenomen besluit genoemd onder 1. als volgt te wijzigen in/aan te vullen met: 1. De programmabegroting 2020 vast te stellen en de meerjarenraming 2021-2023 voor kennisgeving aan te nemen, waarin opgenomen: a. de structurele ombuigingsvoorstellen oplopend naar € 10,5 mln in 2023 **met uitzondering van ombuigingsvoorstel P1-11.** (P1-11 = benoemde sportaccommodaties waarop in het kader van privatisering wordt bezuinigd).
Toelichting:
 - De betreffende gebruikers van deze sportvoorzieningen zijn nog niet in gesprek met de gemeente over deze privatisering.
 - Wij willen volop inzetten op preventie en gezondheid, het sluiten van sportaccommodaties past daar niet bij.
 - Er is onduidelijkheid over het gebruik (aantal uren) van deze sportvoorzieningen.
 - Er kunnen in 2020 wel verkennende gesprekken gevoerd worden met de gebruikers om te kijken waar mogelijkheden of onmogelijkheden liggen. Daar willen we wel de tijd voor nemen die hiervoor nodig is en daarom kan deze bezuiniging niet in 2020 ingaan.
- **Gesprekken met dorpsbelangen cluster Arum Witmarsum Kimsward en Pingjum in najaar 2020 door Natasja Lavric.**
- **Binnensportaccommodaties in Nederland, Aanbod, gebruik en planning van sporthallen, sportzalen en gymzalen;** Mulier instituut, d.d. december 2020. Het doel van dit rapport is driedelig. Ten eerste, het helder in beeld brengen van het huidige aanbod en het gebruik van binnensportaccommodaties. Ten tweede, het toetsen van bestaande planningsinstrumenten. Ten derde, het actualiseren of herijken van de bestaande planningsinstrumenten voor binnensportaccommodaties. Lees: dit is het herijken van het Mulieronderzoek.
- **Voortgangsrapportage “Ruimte voor sport in Súdwest-Fryslân” (Mulier),** bijlage bij Collegebesluit C21.000397 en Actieve informatie raad BIJ.304270 d.d. 29 juni 2021. Daaruit het volgende citaat:
 - Voortschrijdend inzicht Mulier
Op 20 april 2021 heeft het Mulier instituut zelf een artikel* gepubliceerd met daarin nieuwe inzichten rondom normgetallen en draagvlakcijfers. Feitelijk stelt het instituut hierin vast dat accommodatieonderzoeken en doorrekeningen op behoefte en bezetting

van binnensportaccommodaties om maatwerk vraagt. Dit klinkt als een open deur maar de draagvlakcijfers die gebruikt zijn door het Mulier instituut kennen geen enkele differentiatie tussen stad en land. Dit voortschrijdend inzicht raakt direct aan het rapport voor Súdwest-Fryslân. Het nemen van beslissingen op basis van alleen overschotcijfers uit het rapport is onverstandig.

- *) <https://www.mulierinstituut.nl/actueel/behoefte-aan-ruimte-voor-de-zaalsport-moet-anders-worden-bepaald>)
- Ambities en eigendomspositie gemeente
In de uitwerking van het Mulier-rapport blijkt dat de gemeente op het gebied van binnensport een geringe eigendomspositie heeft. Van de gymzalen zijn er 18 van de 46 (nog geen 40%) in (juridisch) eigendom bij de gemeente. Bij sportzalen zijn dit er drie van de vijf (60%) en van de sporthallen zes van de acht (75%). Wanneer het Mulier instituut spreekt over overschotten, dan betreft dit ook de sportaccommodaties van anderen (bijvoorbeeld scholen en stichtingen), terwijl de gemeente daar geen of geringe zeggenschap over heeft.
Tegelijk heeft de gemeente de ambitie om de meest vitale en gezonde gemeente te zijn (preventieakkoord). In dit licht is het niet direct logisch om de reeds beschikbare sport- en beweegruimte af te stoten. De verwachtingen die ontstaan zijn rondom het Mulier-rapport en eventuele overschotten aan (binnen)sport- en beweegruimte vragen om nuancering en bijstelling van de verwachting.
- Eerste afspraken uit bijeenkomst met dorpsbelangen Arum, Witmarsum, Kimsward en Pingjum en Nynke den Heijer, Natasja Lavric en Evelien Galema: 22 juni 2021, MFC Kimsward Piers Stee. Maken procesaanpak in werkgroep.
- Opstellen van de Programmabegroting 2022 in 2021. Ombuiging met afstoting van de gymzalen van Witmarsum en Arum uit de begroting, op basis van kostenoverweging.
- Vervolg clusterbesprekingen met werkgroep proces met vertegenwoordigers van Witmarsum en Arum
- Loop van 2022, werkgroep uitgebreid met vertegenwoordigers uit Arum. Starten en laten uitvoeren van onderzoek naar de haalbaarheid van de scenario's 'renovatie' en 'nieuwbouw' van de gymzalen van Witmarsum en Arum door onderzoeksbureau HEVO (Hevo 1722001-0011_v0.1-Afweging renovatie of nieuwbouw).
- November 2022, opstart werkgroep uitwerken scenario's Witmarsum MFC en/of gymzaal(+), door vertegenwoordigers van Dorpsbelang Witmarsum samen met adviseurs van de Sesam Academie.
- Februari/maart 2023, concept clusteruitkomst voorgelegd aan procesgroep waarin de vertegenwoordigers van de dorpen.
- Maart/april/mei 2023, terugkoppeling naar opdrachtgevers en eindpresentatie van plan(nen) naar de gemeenteraad. Evaluatie van het proces. Inbreng in het bestuurlijke proces.